

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародні організації

Освітня програма 052 Політологія

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних інститутів та процесів
Протокол № 1 від “31” серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Міжнародні організації
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Викладач (-і)	Москалюк Михайло Федорович
Контактний телефон викладача	067 907 94 56
E-mail викладача	Moskaljuk62@ukr.net
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки 2.2. Вибіркові дисципліни 2.2.2 Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=183&id_cou=8634
Консультації	2 год. на тиждень згідно розкладу

2. Анотація до курсу

3. Мета та цілі курсу

Мета: формування знань про передумови виникнення, історію та еволюцію діяльності міжнародних організацій, їх завдання, типологію, структуру і принципи функціонування.

Цілі: знання правових норм, що регулюють діяльність міжнародних організацій; вміння визначати місце, роль і значення міжнародних організацій у міжнародних відносинах і світовій політиці; розрізняти урядові та неурядові міжнародні організації; визначати інтегруючу роль міжнародних організацій щодо регулювання міжнародних відносин; їх можливості і роль у розв'язанні локальних, регіональних і глобальних проблем.

4. Компетентності

Загальні компетентності.

Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розв'язання проблем предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності.

Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

5. Результати навчання

Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	56

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	052 Політологія	4 курс	Вибірковий

Тематика курсу

Тема	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Вступ	лекція,	Офіційні сайти міжнародних організацій. Міжнародні організації (статистична база даних):	підготовка	3 б.	вересень

до курсу. Міжнародні організації як складова системи регулювання міжнародних відносин	2 год. семінарське заняття, 2 год.	http://www.ukrstat.gov.ua/work/stk_u/mo_u.htm Мартинов А. Ю. Міжнародні організації // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) НАНУ. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2009: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhнародni_organizatsii .	конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 4 год.	(вибірково, під час опитування на семінарі).	2023 р.
Тема 2 .	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Кучик О. Еволюція поняття міжнародна організація: теоретико-методологічний аспект // <u>Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини.</u> – 2012. – Вип. 30. – С. 24–32: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_30_6 . Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К. КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – 406 с. Офіційні сайти міжнародних організацій. Міжнародні організації (статистична база даних): http://www.ukrstat.gov.ua/work/stk_u/mo_u.htm Мартинов А. Ю. Міжнародні організації // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) НАНУ. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2009: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhнародni_organizatsii . Капустин А. Я. Международные организации в глобализирующемся мире. – Москва: РУДН, 2010. – 316 с.	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 4 год.	3 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	вересень 2023 р.
Тема 3. Міжнародні організації та їх роль в світовій економіці, торгівлі, валютно-кредитних	семінарське заняття, 2 год.	Офіційні сайти міжнародних організацій. Міжнародні організації (статистична база даних): http://www.ukrstat.gov.ua/work/stk_u/mo_u.htm Мартинов А. Ю. Міжнародні організації // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) НАНУ. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2009: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhнародni_organizatsii . Капустин А. Я. Международные организации в глобализирующемся мире. – Москва: РУДН, 2010. – 316 с.	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 2 год.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	вересень 2023 р.

операціях. Регіональні інтеграційні угруповання.		Григоренко Я. О. Ознаки міжнародних правозахисних організацій // Матеріали норвезько-Української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 рр., (Харків, 10-11 жовт. 2019 р.) / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. – Х.: ХНУ http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14972/2/Hryhorenko_tez_y.pdf Шамрай В. Передумови виникнення та розвитку міжнародних організацій // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка: Юридичні науки. – К.: ВПЦ «Київський університет». 2013. – № 98. – С. 46– 49. Шпакович О. Співвідношення наднаціональності міжнародних організацій тасуверенітету їхніх держав-членів: http://veche.kiev.ua/journal/4408/			
Тема 4. Міжнародні організації з питань безпеки і оборони: НАТО, ОВД, ШОС	лекція, 4 год. семінарське заняття, 2 год.	Кучик О. Еволюція поняття міжнародна організація: теоретико-методологічний аспект // <u>Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини.</u> – 2012. – Вип. 30. – С. 24–32: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_30_6 . Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – 406 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Логвінова Н. С.– К.: Центр навч. літератури, 2013. – 223 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К.: Центручбової літ., 2011. – 280 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб. – Х.: ХДУХТ, 2018. – 235 с. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку // Ефективна економіка. – 2018. – № 3: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf . Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій: навч. посібн. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири: http://veche.kiev.ua/journal/4590/ . Україна в міжнародних організаціях: навч. посібн. / ред. Ю. І.	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічно го словника, 6 год.	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	жовтень 2023 р.

		Макар; ЧНУ ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с. Яковенко Р. В. Україна та міжнародні економічні організації: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6660/1/137pdf.PDF			
Тема 5. Міжнародні неурядові організації. Міжнародні неурядові організації із захисту прав людини.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2005. – 406 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Логвінова Н. С.– К.: Центр навч. літератури, 2013. – 223 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К.: Центручбової літ., 2011. – 280 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб. – Х.:ХДУХТ, 2018. – 235 с. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку // Ефективна економіка. – 2018. – № 3: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf . Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій: навч. посібн. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири: http://veche.kiev.ua/journal/4590/ . Україна в міжнародних організаціях: навч. посібн. / ред. Ю. І. Макар; ЧНУ ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с. Яковенко Р. В. Україна та міжнародні економічні організації: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6660/1/137pdf.PDF	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 4 год. самостійна робота, 10 год.	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	жовтень 2023 р.
Тема 6. Міжнародні організації екологічного спрямування.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Кучик О. Еволюція поняття міжнародна організація: теоретико-методологічний аспект // <u>Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини.</u> – 2012. – Вип. 30. – С. 24–32: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_30_6 . Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2005. – 406 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Козак Ю. Г., Ковалевський В. В.,	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 4 год.	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	жовтень 2023 р.

		<p>Логвінова Н. С.– К.: Центр навч. літератури, 2013. – 223 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К.: Центручбової літ., 2011. – 280 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб. – Х.:ХДУХТ, 2018. – 235 с. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку // Ефективна економіка. – 2018. – № 3: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій: навч. посібн. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири: http://veche.kiev.ua/journal/4590/. Україна в міжнародних організаціях: навч. посібн. / ред. Ю. І. Макар; ЧНУ ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с.</p>			
<p>Тема 7. Сучасні тенденції та проблеми реформування міжнародних організацій</p>	<p>лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Кучик О. Еволюція поняття міжнародна організація: теоретико-методологічний аспект // <u>Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини.</u> – 2012. – Вип. 30. – С. 24–32: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_30_6. Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2005. – 406 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Логвінова Н. С.– К.: Центр навч. літератури, 2013. – 223 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К.: Центручбової літ., 2011. – 280 с. Міжнародні організації: навч. посібн. / Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб. – Х.:ХДУХТ, 2018. – 235 с. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку // Ефективна економіка. – 2018. – № 3: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій: навч. посібн. –</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 4 год.</p>	<p>4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі). 10 б. (усім студентам ставиться оцінка за виконання індивідуальної роботи).</p>	<p>листопад 2023 р. листопад 2023 р.</p>

		<p>Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с.</p> <p>Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири: http://veche.kiev.ua/journal/4590/.</p> <p>Україна в міжнародних організаціях: навч. посібн. / ред. Ю. І. Макар; ЧНУ ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с.</p> <p>Яковенко Р. В. Україна та міжнародні економічні організації: http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6660/1/137pdf.PDF</p>			
Тема 8. Агресія Росії проти України як каталізатор трансформації міжнародних безпекових організацій	лекція 2 год., семінарське заняття, 4 год.	<p>Міжнародні організації: навч. посібн. / за ред. В. М. Матвієнко. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2005. – 406 с.</p> <p>Міжнародні організації: навч. посібн. / Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Логвінова Н. С.– К.: Центр навч. літератури, 2013. – 223 с.</p> <p>Міжнародні організації: навч. посібн. / Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К.: Центручбової літ., 2011. – 280 с.</p> <p>Міжнародні організації: навч. посібн. / Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб. – Х.:ХДУХТ, 2018. – 235 с.</p> <p>Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку // Ефективна економіка. – 2018. – № 3: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf.</p> <p>Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій: навч. посібн. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 – 226 с.</p> <p>Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири: http://veche.kiev.ua/journal/4590/.</p> <p>Україна в міжнародних організаціях: навч. посібн. / ред. Ю. І. Макар; ЧНУ ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с.</p> <p>Яковенко Р. В. Україна та міжнародні економічні організації: http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6660/1/137pdf.PDF</p>	підготовка конспекту семінарського заняття та термінологічного словника, 6 год.	3 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	грудень 2023 р.

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання	<p><i>Структура розподілу балів:</i></p> <p>1) усні відповіді на семінарських заняттях (із використанням власних конспектів та словників) – максимум 30 балів</p> <p>2) індивідуальна робота (захист реферату) – максимум 10 балів;</p>
-----------------------------	---

курсу	3) контрольна робота (тести) – максимум 10 балів; 4) екзаменаційна робота – максимум 50 балів. <i>Загальна кількість – 100 балів, форма підсумкового контролю - екзамен.</i>
Вимоги до письмової роботи	Письмове опитування здійснюється у формі тестів (або письмової контрольної роботи), що максимально оцінюються у 10 балів. Письмове ІНДЗ на одну із запропонованих викладачем тем здійснюється згідно наступних вимог: обсяг – 12-15 сторінок, шрифт інтервал-1,5, поля: зліва, зверху, знизу – 20 мм, справа – 15 мм. Список літератури подавати наприкінці тексту за алфавітом. Посилання використані джерела - в тексті в квадратних дужках, де перша цифра - позиція у списку літератури, а друга – номер сторінки, наприклад [1, с. 12]. Максимальна кількість балів за ІНДЗ - 10.
Семінарські заняття	Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за п'ятибальною шкалою. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, доповнення, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обгрунтовані виступи, альтернативні тези, змістовні доповнення, що дійсно сприятимуть розгляду проблемних питань. Студент (-ка) повинен (-а) мати не менше трьох оцінок за семінарські заняття, що у підсумку визначають середній арифметичний бал і виставляються в журналі окремою графою (максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях -20).
Умови допуску до підсумкового контролю	За умови відпрацювання пропущених занять та належного виконання усіх завдань студент (-ка) допускається до екзамену (підсумковий бал оцінка є результатом сумування балів за всі виконані завдання та форми контролю). Усі види завдань студенти повинні виконати до моменту виставлення підсумкової оцінки (як правило підсумковий бал виставляється на останньому семінарському занятті). Мінімальна кількість підсумкових балів для допуску до екзамену – 25, максимальна – 50.

8. Політика курсу

Політика навчального курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у випадку пропущених занять без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час відпрацювати пропущені завдання. У випадку незадовільного виконання завдань, виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності (списування), викладач пропонує студенту (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із керівником курсу.

9. Рекомендована література

1. *Баиштанник В.* Пріоритетні напрямки державної політики інтеграції України до Європейського Союзу. «Вісник Української Академії державного управління при Президентові України» №2, 2000. - С.49
2. *Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ.* Підкер. Т.М. Циганкової. К., КНЕУ, 2003.
3. *Голівинська В.* Україна на шляху інтеграції і Європейський Союз. «Вісник України Академії державного управління при Президентові України», №3, 2000. - С.140.

4. *Економіка зарубіжних країн*. За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, В.М.Осипова. К., ЦНЛ, 2007.
5. *Європейський Союз*. Консолідовані договори. К., “Port-royal”, 1999.
6. *Климко Г.Н., Блешмудт П.П.* Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями. // «Фінанси України», № 11, 2000. - С. 42.
7. *Колосова В.П.* Кредитування економіки України міжнародними інститутами //Фінанси України. – 2000. - №2. – С. 22
8. *Лук’яненко Д.Г.* Міжнародна економічна інтеграція. К., “Віпол”, 1996.
9. *Міжнародна економіка*. За ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Осипова В.М. К.,ЦНЛ, 2008.
10. *Міжнародна економіка*. За ред. Козака Ю.Г., Лук’яненко Д.Г., Макогона Ю.В. К.,ЦНЛ, 2009.
11. *Міжнародні економічні відносини*. Система регулювання міжнародних економічних відносин. / Філіпенко А.С., Бураковський І.В., Будкін В.С. та ін. К., «Либідь», 1994.
12. *Міжнародні стратегії економічного розвитку*. Навчальний посібник. / За ред.Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Ліганенко І.В. К., ЦНЛ, 2009.
13. *Новицький В.Є.* Міжнародна економічна діяльність України. Підручник. К., КНЕУ, 2003.
14. *Опришко В.Ф.* Міжнародне економічне право. К.. «Либідь», 1995.
15. *Осика С., П’ятницький В.* Світова організація торгівлі – відкриті двері на шляху інтеграції України у світовий економічний простір. «Вісник Української Академії державного управління при Президентові України», №3, 1999. - С. 84
16. *Пахомов Ю.М., Лук’яненко Д.Г., Губський Б.В.* Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. К., «Україна», 1997.
17. *Посельський В.* Європейський Союз. Інституційні основи європейської інтеграції. К., «Смолоскип», 2002.

Викладач Москалюк М. Ф.